

STUDII ȘI CERCETĂRI PRIVIND TINERETUL

Condiția umană a tineretului de azi, poziția lui socială, cultura sa, stilul său de viață, valorile și aspirațiile sale se cer explicate și înțelese în contextul mai larg al nesiguranței economice și al deteriorării mediului de muncă și fizic.

Abordarea și studierea problemelor specifice ale vârstei tinere au un impact particular asupra calității vieții. Într-adevăr, problemele șomajului, ale marginalizării, raporturile cu lumea muncii, consumul de droguri și alcool, slăbirea legăturilor familiale dintre generații, violența minorilor sînt probleme care confruntă, practic, toate statele de pe suprafața planetei. Ne propunem ca, în continuare, să aducem în atenție cîteva din rezultatele la care s-a ajuns în studiile și cercetările axate pe aceste probleme.

TRANZIȚIA ȘCOALĂ-MUNCĂ ÎN SUECIA *)

Cercetarea, condusă de Departamentul de sociologie al Universității din Uppsala, acoperă ultimii 30 de ani din viața țării.

În deceniul 1960—1970 se asistă în Suedia la o creștere puternică a angajărilor în sectorul public. În anii '80 situația se schimbă : concomitent cu puternicul deficit public se diminuează și cererile în acest sector și, concomitent, scade nivelul salariilor față de industrie. Astfel, mulți tineri se reîntorc în sfera privată.

Previziunile viitoare privind dezvoltarea pieței muncii în această țară prin creșterea constantă și în continuare a numărului locurilor de muncă și servicii și în industria privată și diminuarea clasei legate de sectorul public și de agricultură.

Considerînd deceniul 1975—1984, datele relevă că participarea tinerilor în grupa de vîrstă 16—19 ani la lumea muncii a scăzut treptat, trecînd de la 57% în 1975 la 45% în 1984. Acest fenomen se explică printr-un grad mai înalt de școlarizare și prin dezvoltarea programelor de specializare și de formare profesională. În acești ani, în grupa de vîrstă 20—24, participarea tinerilor la piața muncii rămîne înaltă și aproape constantă. Considerînd în mod special participarea la muncă pe sexe, se constată : în timp ce la bărbați nu se produc schimbări relevante, trecînd de la 82,7% în 1975 la 82,8% în 1988, procentajul participării feminine se modifică considerabil trecînd de la 73,7% în 1975 la 80,4% în 1984.

* I. HARTMAHN *Transition from School to work : The Swedish Case 1976 to 1985*, Uppsala, Uppsala University, 1987, 23 p.

Cercetarea ia în considerare și factorii care influențează procesul de tranziție, mobilitatea tinerilor pe piața muncii, valorile și opțiunile vocaționale.

Privitor la aceste ultime puncte, studiul raportează datele unei cercetări din 1986 condusă de UPPVAXTVILLKOR : pentru 96% din tinerii intervievați este foarte important să aibă o muncă interesantă ; securitatea și venitul fix sînt foarte importante pentru 94% ; urmează cîștigul de bani (83%), muncă puțină și mult timp liber (38%) și, în sfîrșit, posibilitatea de a da ordine (13%).

DIFICULTATEA DE INTEGRARE ÎN LUMEA MUNCII *)

Revista „Lavorosocietà“, prezentînd un dosar despre „adolescența prelungită“, se oprește în particular asupra acestui aspect, raportînd datele ultimelor cercetări.

După datele ISTAT (*Statistiche del lavoro*) (1986), rata șomajului juvenil a crescut constant din 1980 în 1984. Chiar și CENSIS (*Dossier giovani*) (mai-iunie 1986) subliniază că perioada de trecere devine un aspect tot mai emblematic al condiției juvenile și prezintă o serie de elemente caracteristice precum : prelungirea permanenței în structurile formative, „umbrela“ oferită de familie, combinația între studiu și muncă, existența unor forme de muncă neagră, subocupate. Posibilitatea de a găsi locuri de muncă ocazionale, temporare sau precare fluctuează asupra duratei studiilor, mărindu-le în timp. După CENSIS, studiul și munca la tinerii încă neîncadrați coexistă stabil în modalități variabile — lucru relevat de cele două cercetări conduse în 1985 la Toronto pe 600 tineri între 15 și 18 ani, interogați asupra perspectivelor lor viitoare și de o cercetare analoagă realizată în 1986 la Rieti și în provincie asupra unui eșantion de 350 studenți între 18 și 23 de ani. Există tipologii diferite : există unii care, lucrînd totuși, vor să-și îmbunătățească propria formare prin cursuri speciale ; cei care, continuînd totuși să studieze, caută în primul rînd un loc de muncă și care, în sfîrșit, avînd o ocupație, tind să urmărească obținerea unei diplome de studii mai înalte.

Ceea ce-i unește în plus pe toți tinerii sînt pretutindeni marea precaritate și un sentiment de nesiguranță. Această senzație a unui viitor nesigur, a unei poziții instabile în muncă contribuie, desigur, la a face ca tinerii să rămîna în casă cu părinții.

Așadar, familia arată ca o insulă de securitate, ca un loc unde se pot refugia, ca ceva pe care pot conta. Tendința tinerilor de a rămîne în familie, motivată și de o conflictualitate generațională minoră, este confirmată și de o cercetare a ISFOL, *Intrarea în viața activă*, condusă asupra unui eșantion de 1 800 de tineri între 18 și 32 de ani, aleși din 34 000 de tineri angajați în muncă prin contracte de formare și, prin urmare, bucurîndu-se de un venit propriu. Cercetarea din 1984 relevă că peste 72% din acești tineri muncitori trăiesc împreună cu părinții ; 1,9% trăiesc cu familia de origine, fiind, totuși, căsătoriți. Numai 4% trăiesc sin-

*) LAVOROSOCIETA, nr. 1, 1988.

guri, iar 0,2% cu prietenii. Ceilalți au o familie proprie sau trăiesc cu ceilalți părinți. Din 72% care trăiesc cu părinții, 24,7% au o vîrstă cuprinsă între 30—32 de ani. Este vorba mai ales de cei care aparțin unui grup socio-economic superior, cu confirmarea majoră, a prelungirii vieții în familie acolo unde aceasta are cele mai mari posibilități economice. În schimb, pentru majoritatea celor intervievați, și acest lucru îl confirmă cercetările citate ale lui Censis, acordul instaurat în familie nu depinde numai de dorința de a se bucura de o tutelă pe plan economic și de aceea a angajării profesionale, dar este și un factor de schimb afectiv și cultural cu generația mai veche.

FETELE ȘI MUNCA. STRATEGII ȘI RUTE OCUPAȚIONALE *)

Analizele recente ale evoluției componentei feminine pe piața muncii și a caracteristicilor sale, în mod special șomajul juvenil crescînd și aspectele de segregare ocupațională, duc la orientarea atenției spre factori și mecanisme care intervin în deciziile și orientările femeilor tinere spre anumite tipuri de formare și de studii și, mai ales, spre aspectele culturale și motivaționale, pe lângă cele de ordin economic și social. Obiectivul principal al cercetării a fost să reconstruiască ansamblul factorilor culturali și sociali care continuă să orienteze fetele spre direcții școlare și sectoare ocupaționale tradițional feminine (terțiarul funcționăresc, o parte din terțiarul de serviciu), în ciuda amplitudinii și a profunzimii schimbărilor petrecute în alte aspecte ale condiției feminine în ultimii 20 de ani.

Rezultatele cercetării au confirmat că problemele și consecințele segregării formative și ocupaționale sînt mai complexe decît politicile șanselor egale și care trebuie considerate sector cu sector, caz cu caz.

HANDICAP GRAV ȘI ȘCOALA. EXPERIENȚE ȘI PROPUNERI PENTRU INTEGRARE **)

De la legea 118 din 1971 au trecut 18 ani, lege care a sancționat dreptul la frecventarea școlii comune de către elevii handicapați. Experiențele de integrare în clasele normale sînt deja numeroase și consolidate. În acești ani însă, în cadrul unui climat de sărăcire a valorilor și de reflux în ce privește tema drepturilor civile a cetățenilor mai slabi, se asistă la încercarea de a demonstra falimentul opțiunilor inovative, ducînd la susținerea cazurilor singulare sau prevenind generalizări pripite.

Prețioasă este, în schimb, mărturia din acest volum cu privire la experiențele pozitive de integrare școlară, indicînd metode, instrumente și structuri. Aceste experiențe confirmă că integrarea este posibilă și

*) IRER, *Ragazze e lavoro. Strategie e percorsi occupazionali*, Milano, F. Angeli, 1988, 268 p.

***) ROLLERO PIERO, MARISA FALOPPA (ed.), *Handicap grave e scuola, Esperienze e proposte per l'integrazione*, Torino, Rosenberg and Sellier, 1988, 433 p.

pozitivă, chiar în prezența unor handicapuri grave și, adeseori, în situații de lipsă a mijloacelor.

Volumul explică, printre altele, în mod analitic, cum să pregătim integrarea școlară, cum să individualizăm un plan educativ, cum să garantăm continuitatea educativă în trecerea de la un nivel școlar la altul. În sfârșit, autorii solicită o mai strânsă colaborare între școală, comună, USL, ilustrând cum se poate defini o „Înțelegere“ între diferitele administrații interesate, relevând rolul serviciilor sociosanitare, pentru a oferi un sprijin adecvat familiei.

ȘOMAJUL JUVENIL ÎN CANADA *)

Criza petrolului în anii '70, concentrarea bogăției, proliferarea societăților transnaționale și transferul de capital în țări unde forța de muncă are un preț redus, dezvoltarea tehnologiei și a informaticii ca și reducerea cererii de mână de lucru reprezintă numai câțiva din factorii economici care au contribuit la evidențierea dramatică a problemei ocupației juvenile în Canada.

În martie 1984 șomerii erau în număr de 1 541 000 : dintre aceștia 557 000 adică 36,1% erau cuprinși în marja de vîrstă între 15 și 24 de ani. În acest grup rata șomajului era de 20,3%, considerabil mai mare decît rata medie normală pentru toate vîrstele, adică 12,7%.

O analiză mai atentă a datelor relevă că rata șomajului este mai ridicată la bărbați decît la femei și crește pentru tinerii între 20—24 de ani. Cei mai dur loviți de șomaj trăiesc în zone cu dezvoltare înceată : printre altele problema este foarte acută printre autohtoni, la care rata șomajului este de trei ori mai mare decît la străini.

Cheltuielile sociale ale acestui șomaj structural persistent sînt enorme. O mulțime de studii și articole recente evidențiază un număr crescînd de sinucideri printre tineri, nivelurile înalte ale delincvenței, abuz de droguri și consum de alcool, pe lîngă creșterea morbidității de boli nervoase.

Lipsa de perspective produce, printre altele, un sentiment de cinism, de apatie și de disperare. Lipsiți de contacte sociale, care provin dintr-o muncă generatoare de satisfacție, tinerii se lasă tîrîți spre marginile societății. Cercetări recente avertizează că tinerii sînt înclinați să atribuie vina situației lor dificile factorilor personali ca, de exemplu, lipsa de pregătire, precum și factorilor structurali ai economiei și ai societății.

În ciuda eforturilor guvernului federal care a elaborat o serie de programe menite să sporească educația de bază, calificarea profesională și crearea de noi locuri de muncă, în ciuda unor sume uriașe cheltuite de guvern în acest sector, șomajul juvenil nu s-a diminuat (cele mai importante din aceste programe sînt „The National Training Program“ și „The Job Creation Program“).

*) *Concilium*, nr. 5, 1985, p. 93—94.

FORȚA DE MUNCĂ IMIGRANTĂ ÎN CANADA *)

Un studiu publicat de „Canadian Journal of Sociology“ examinează consecințele originii etice asupra stării ocupaționale și a venitului. Datele sînt culese din răspunsurile la un chestionar distribuit la 4 584 de imigranți, veniți în Canada între 1969 și 1971. Rezultatele arată că, deși odată cu anii diferența ocupațională se diminuează în favoarea imigranților, decalajul în venit nu numai că nu s-a diminuat ci, dimpotrivă, tinde să se adîncească, dezavantajînd în special pe imigranții de culoare.

FEMEIA ÎN LUMEA MUNCII **)

Problemele femeii care intră în lumea muncii, dificultățile în a concilia pasiunea pentru carieră cu responsabilitățile domestice au stimulat numeroase cercetări în Canada. Două studii principale arată poziția studentelor cu privire la viitorul lor educativ.

Raportul *What will Tomorrow Bring?* al lui CACSO (Canadian Advisory Council on the Status of Women), publicat în 1985, conchide astfel: „Interviurile noastre luate la 150 de fete au demonstrat că multe adolescente nu au idei clare despre ceea ce le-ar plăcea să facă în viitor. Ele se arată mereu optimiste: nu prevăd deloc șomaj, divorț sau sărăcie. dimpotrivă, visează la o căsătorie fericită, o stare economică satisfăcătoare și călătorii în jurul lumii“. Raportul se termină cu un îndemn și recomandare pentru tinerele femei de a fi bine informate despre realitatea lumii muncii. Într-adevăr, femeile, relevă raportul, continuă să fie puternic penalizate încă de la intrarea în Universitate. Printre obstacolele care le împiedică pe fete să întreprindă studii universitare pe primul loc (24%) este lipsa de bani corelată cu costul înalt al cursurilor; urmează dificultatea de a găsi un loc de muncă, căsătoria și maternitatea (21%); în sfîrșit, lipsa de încredere în propriile capacități, lipsa de motivație și de atașament afectiv față de sistemul de învățămînt.

Cercetarea *When I Grow Up*, condusă de Canadian Women's Bureau și publicată în 1986, confirmă persistența în societatea canadiană a stereotipurilor referitoare la deosebirea de comportament dintre bărbați și femei. Într-adevăr, atît băieții cît și fetele interesate se declară convinși că lau o valoare și o semnificație diferită simțului de responsabilitate, de abilitate manuală sau terminării studiilor superioare. Totuși, bărbați și femei sînt convinși că odată atînsă maturitatea, bărbații și femeile au aceeași posibilități profesionale.

TINERII ȘI CONSUMUL DE ALCOOL ***)

O cercetare condusă în 1984 de *Working Group on Alcohol Statistics*, a evidențiat comportamentul canadienilor în privința consumului de

*) *Canadian Journal of Sociology*, vol. 12, nr. 3, 1987, p. 229—241.

**) *Youth Policy Today*, nr. 2, 3, 1988.

***) LAPIERRE, L. AYLWIN, H., *Canadian Youth, Perspectives on Their Health*, Ottawa, Minister of Supply and Service, Canada, 1985, 91 p.

băuturi alcoolice. Datele relevă scăderea vârstei în ce privește consumul de alcool și creșterea numărului de femei în rândul băutorilor. În timp ce înainte femeile începeau să bea spre 18—21 de ani, astăzi femeile consumă alcool deja de la 14 sau 15 ani. În grupul de vîrstă de 15—19 ani, aproximativ 76% din tinerii băutori consumă alcool cel puțin o dată pe săptămîină. În grupul de vîrstă între 20—24 de ani, 84% dintre bărbați și 71% din femei beau cu regularitate. Diferența de consum pe sex, foarte marcantă în clasa de vîrstă de peste 25 de ani, descrescînd o dată cu vîrsta, pînă la a deveni negliabilă.

PROBLEMA POPULAȚIEI ÎNCARCERATE *)

Revista „*Déviance et Société*” examinează problema suprapopulării închisorilor din Canada unde, din 1960, populația încarcerată s-a dublat, ridicîndu-se de la 6 300 de deținuți la 13 000. În unele regiuni ale țării deținuții sînt în număr mult mai mare decît capacitatea reală a închisorilor. Problema reclamă o soluție dificilă. Într-adevăr, o politică tinzînd la eliminarea pedepselor scurte privative de libertate sau la înlocuirea detenției cu o amendă, în cazul unor abateri minore, pare să aibă un efect aproape neobservabil. Pentru reducerea populației întemnițate va fi mai oportun să acționăm asupra duratei reale a detențiilor lungi : în Canada deținuții condamnați la 15 ani sau la mai mult reprezintă numai 15% din amnistiiile anuale, dar constituie mai mult de 15% din populația întemnițată. După unele proiecții statistice, persoanele condamnate la o pedeapsă minimală de 25 de ani vor constitui în anul 2000 de-abia 1,1% din condamnări, dar mai mult de 10% din populația încarcerată.

POLITICA DROGULUI **)

După estimările Jandarmeriei Regale din Canada (*Geandarmerie Regal du Canada*) în 1982 heroinomanii erau în număr de 200 000 iar consumatorii de cocaină se ridicau la 250 000. Aceste date, confruntate cu cifrele oferite de *Commission d'Enquete pour l'Usage des Drogues à de fins nonmedicales* din 1970 indică faptul că în mai puțin de 15 ani consumatorii s-au înmulțit mai mult de două ori.

Un alt indice al actualității „problemei drogului” vizează numărul de condamnări pentru infracțiunile legale de droguri : aceste condamnări au crescut de aproape patru ori în 10 ani, trecînd de la 12 811 în 1972 la 45 223 în 1981. Fiind totuși ușor în scădere, 80% din toate condamnările se referă numai la posesia de droguri. În mai mult de 90% din cazuri, drogurile încriminate sînt droguri minore precum derivatele din canabis. Un studiu statistic al *Biroului pentru drogurile particulare* sublinia că 74% din toate condamnările pentru droguri din 1983 se refereau la simpla posesie de droguri.

*) *Déviance et Société*, 12.III.1988.

**) *Idem*, 10.II.1986.

Această tendință spre consumul exagerat de droguri nu pare așadar să se diminueze în timp, și acest lucru în ciuda faptului că *Commission le Dain* (Comisia de cercetare privind întrebuințarea drogurilor), instituită de guvern în 1969, în raportul său final din 1973 indicase unele recomandări precum dezincriminarea posesiei de cannabis, reclassificarea acestui drog în afara categoriei stupefiantelor și redefinirea „pedepsei pentru trafic“.

NICOLAE FRIGIOIU